

Interview med den grønlandske trommedanser Kasaluk Qavigaq

Af Peter Bille Larsen og Claus Oreskov

Kasaluk Qavigaq fra Qaanaaq åbnede officielt den første cirkumpolare ungdomskonference i Hørsholm. »Jeg vil nu tænde en flamme for jer,« sagde hun og tændte en spæklampe i det totalt mørklagte auditorium. Flammen bredte sig langsomt i spæklampen og kastede lange skygger op på væggen af Kasaluk, der i det dunkle halvmørke dansede og sang traditionelle trommedanse fra Thule. Kasaluks trommesange blev umådelig populære i løbet af konferencen, og ved afskeden var der flere grupper, der sang hendes sange til hinanden. I et ledigt øjeblik fik vi lejlighed til at interviewe hende om trommedanse og om brugen af spæklampen.

Vil du begynde med at fortælle, hvad det var for nogle trommedanse, du sang, og hvorfra de kommer. Jeg ved også, at der er noget med en tradition for trommedans i din familie?

Jeg synger trommedans, fordi jeg ikke kan lade være. De sange jeg synger, er nogen jeg har hørt siden jeg var barn. Det er ikke noget jeg har på papir og noder. Den første jeg sang, var min morfars sang, som han lavede for ca. 30 år siden. Det var dengang, man, hvis

man var syg af f.eks. TB, skulle helt ned til Nuuk for at blive behandlet. Det var jo langt væk dengang. Man kunne være væk i op til flere år, hvor man ikke så familien. Og der var min morfar, sammen med alle de andre, der var syge. Min morfar holdt så meget af sin ældste søn, og engang han savnede ham rigtig meget, lavede han den sang som sagde »Jeg skal langt langt væk for at se til min lille kære søn«.

Min datter kan også synge trommedans, og hun har udviklet sangen til at sige »Jeg skal langt langt væk for at se til min lille kære oldefar«. Så måtte jeg jo komme imellem og sige »Jeg skal langt langt væk for at se til min lille kære bedstefar«.

Trommesangere, ihvertfald de store, f.eks. Tautsiannuaq, som jeg har kendt, har sagt til mig, at de sange vi kender, kan vi jo bare bruge. De fleste sange er uden tekst, og så kan man bruge dem som man vil. De er fælleseje. Den tekst man laver afhænger af hvad man føler. Han har vist mig nogen gange, hvor han bare improviserer.

Jeg sang også »Jeg skal langt langt væk

Kasaluk Qavigaq underholder med trommesange fra Thule ved afslutningen på konferencen. Foto: Erik Fleischer.

for at se til min lille kære familie». Den er lavet på grund af savn, savn af personer. Den holder jeg meget af, også fordi min mor sang den meget for os. Men den har vi altså udviklet, min datter og jeg.

Den anden sang jeg sang var mere en kælesang. Man er tvivl om hvem der har lavet den. Men så vidt jeg ved var det min oldefar Qulutanquaq. Den handler om to meget forskellige mennesker. Et lille bitte barn og den anden har været stor og måske godt i stand. Man kan måske oversætte den til »En lille lille makker og en stor stor makker« Aip-paugkuanga. Den synes jeg er så sød, så den synger jeg næsten altid. De sange jeg

synger er meget enkle, så folk kan lære dem med det samme.

Ja vi hørte jo i morges, at du fik folk til at synge med. Også nogen som aldrig havde hørt dem før.

Ja, jeg kan godt lide at have publikum med.

Synger man trommedansene i fællesskab oppe i Qaanaaq, hvor du er fra?

Ja, der er en der trommer og danser. Resten sidder ned og synger med, hvis de kender sangen.

Nu sagde du før at du kunne improvisere på ordene. Kan du også improvisere på rytmen?

Nej den ligger fast. Og det er vigtigt, at man, hvergang man har sunget en sang, fortæller hvem, der har lavet den.

Det er jo en visdom, at man ved, hvem der har lavet den. Men der er nogle trommesange, der er så gamle, at man ikke længere ved, hvis sang det var.

Er der ikke noget med at missionen forbød disse sange på et tidspunkt?

Jeg tror kun det var i Vestgrønland, de blev forbudt dengang Hans Egede kom. Jeg ved ikke så meget om det, men jeg har mødt en fra Tukaq teatret, som havde prøvet at finde vestgrønlandske trommesange. Men han havde ikke kunnet finde nogen. De er bare forsvundet. Men der hvor jeg kommer fra var der jo ingen udefra, der var missionær. Det var en grønlander. Han kom i 1909 og jeg tror ikke at han forbød trommedansene. Så de har overlevet. Men når folk blev døbt, holdt mange nok lidt op med trommedans. Men nogen huskede det.

Siden jeg var barn har jeg set trommedans. Det var mest når ældre mennesker var sammen, de sang. Når min morfar slappede af, så sang han sine sange. Han havde jo så mange. Min mor sang også og min moster gør det også. Man gør det fordi man ikke kan lade være.

Er der forskel på kvinder og mænds danse?

Dansen er individuel. På gamle optagelser kan man se at folk har hver deres måde at danse på.

Hvordan er dit indtryk af ungdommens forhold til trommedans?

Jeg synes de er meget interesserede. Det er jo noget der er oprindeligt. Når man optræder for dem er det jo ikke fjernsyn. De ser det live. Når jeg har været ude på skolerne, har jeg mange gange oplevet, at børnene kan være helt stille en hel time, og lærerne kan slet

ikke forstå det. Men det er jo fordi det er noget helt andet, som de slet ikke er vant til. Og så har jeg jo også min lampe med, som jeg tænder.

Har du en helt bestemt scene du bygger op?

Ja, efterhånden bliver den helt fast. Men jeg planlægger det ikke hjemmefra. Jeg synger bare det, der kommer indefra. Jeg skriver ikke ned hvad jeg skal gøre. Det er noget jeg har her inde, som jeg får ud. Det er ikke planlagt. Efterhånden bliver det jo alligevel en vane, at jeg starter med den der sang om at »jeg skal langt, langt væk til min lille kære familie«. Nogen gange kan man ikke huske noget. Men så skal man bare lige slå på trommen, så kommer det.

Det var meget stemningsfuldt da du tændte fedtstenslampen. Men er det noget du har oplevet, da du var barn eller var det gået helt af mode?

Jeg har fået lov til at opleve spæklampen for alvor, da jeg var ca. 6 år gammel. Da boede vi sammen med vores bedsteforældre inde i fjorden, hvor min far byggede en lille bitte hytte af træ, med tørv udenpå. Og da havde min mor en spæklampe, som vi brugte for alvor, fordi man skulle spare petroleum. Men det var kun et år vi boede der og jeg syntes det var så dejligt. Men nu har man glemt at bruge den. Min farmor brugte den. Hun havde sådan en kæmpe stor kobberlampe, som hendes mor havde fået af Navarana Freuchen. Jeg kan huske engang hun havde været syg og ikke kunne rejse sig fra sengen, så tændte hun lampen. Hun kunne jo ikke gå hen til komfuret, så i stedet lavede hun te på lampen. Så det har været en tradition i vores familie, at den sommetider blev tændt.

Kasaluk Qavigaq fotograferet af Erik Fleischer.

Også når hun skulle vise den frem til fremmede. Jeg kan huske hun brugte palmin, når hun ikke havde spæk.

Hvad bruger du, når du tager ud på skolerne?

Først vil jeg lige fortælle hvordan det startede med spæklampen. Min datter fik en lille kanin. Og den gik frit rundt i stuerne, for jeg kan ikke lide dyr i bur. Den var så lille og derfor gik den rundt og lavede de der små runde. En dag tog jeg en af dem op og sagde til Alike »I gamle dage brugte man sådan nogle til væger i lampen, hvis man ikke havde mos«. Så fik jeg en ide. Jeg havde noget fedtsten oppe på loftet og en dag vi havde spist mattaq, så lavede vi en lille bitte lampe i fedtsten. Jeg havde tænkt mig at banke spækken med hvidløgspresen, og spurgte derfor Alike om hun vidste, hvor den var. Lidt efter så jeg hende presse spækken gennem hvidløgspresen. Det var meget smartere.

Kaninekskrementerne måtte vi støde i en morter, de var for hårde at knuse i hånden, fordi de var så friske. Og så tændte vi lampen. Fra den dag har vi været rigtig interesseret i spæklampen og kan slet ikke undvære den.

På et tidspunkt var der en udstilling i Grønlandernes hus, Poul Madsens samling, hvor de havde en spæklampe. Men de brugte stearinlysvæge, og det så ikke særlig godt ud. Og så sagde jeg: »Vi kan da godt komme med nogle kaninekskrementer«. Og det gjorde vi. Det var meget pænere. Der mødte jeg en der hedder Marie. Det er Naja Rosing Asvids (en af deltagerne på konferencen) mor. Hun fortalte, at man kunne bruge salatolie, når man ikke havde spæk. Det osrer ikke. Det går ikke med lampeolie. Det brænder for hurtigt op.

Kasaluk Qavigaq fotograferet af Erik Fleischer.